

LIGA ROMÂNĂ

REVISTĂ SĂPTĂMÎNALĂ

PENTRU

INTERESELE UNITĂȚII CULTURALE A TUTUROR ROMÂNILOR

APARE ÎN FIE-CARE DUMINECĂ

Anul II. — No. 44.

9 Noembre, 1897.

ASPIRAȚIUNILE ROMÂNILOR

ȘI

MAGHIARI

Nintrecutul politician al Maghiarilor și agent de propagandă al Kossuthismului, d. *Dionisie Pázmándy*, ex-deputat și actualmente gazetar de ocazie, democrat teoretic și aderent fervent al absolutismului practic — iarăș se leagă de noi și iarăș țipă ca un isteric că pentru Români din Transilvania nu există și nu poate fi altă politică maghiară decît *violența*.

Această mindreță de reprezentant și prototip al așa poreclitei «*democrații*» maghiare s'a supărat foc, că vizita Regelui nostru la Budapesta tot nu avu darul să facă a le intra Românilor transcarpatini mințile în cap.

D. Pázmándy lansă deci mai deunăzi un articol fulgerător în ziarul ultra-șovinist Magyarország (No. dela 11 Noembrie a. c.), în care varsă foo și pucioasă de necaz, că noi Români suntem o nație incorigibilă.

Iată ce zice el între altele:

«Gazetele dela București, matadorii de acolo ai Ligii, conducătorii Românilor ultraști din Ungaria, toți aceștia—nu au încetat, nici după vizita Regelui Carol la Budapesta, cu acțiunea lor agresivă. Mai mult, dacă semnele nu ne înșeală, Români prepară noi atacuri în potriua noastră.»

E evidentă mihnirea ce transpiră din aceste linii. I-ar fi convenit d-lui Pázmándy, ca după cunoscuta vizită, Români să fie intrat în gaură de șarpe, să fie confirmat astfel interpretațiunea pe care o dădeau gazetele ungurești apropierei Statului Român de Austro-Ungaria.

Dar unde d. Pázmándy e mai explicit și mai insolent e următorul pasaj al articolului său:

Ura Valahilor împotriva noastră e fără margini. *Numai violența o poate frînge*. Pînă cînd grandomania Românilor nu le vâ pricinui o calamitate națională, pînă atunci irredentismul lor nu va înceta.

Acest irredentism amenință de o potrivă pe Rusia, pe Bulgaria, pe Austria și Ungaria — și acesta e norocul nostru.

Toți vecinii României, toate teritoriile unde locuiesc Români sunt expuse la primejdia subminărilor ce se fac din București. Care putere își va pierde oare mai curînd răbdarea? *Care armată va trece mai întîiu Dunărea, Prutul sau Carpații spre a pune la rezon pe Români? Căci mie mi se pare cert, că mai curînd sau mai tîrziu lucrurile aici au să ajungă.»*

Departee vede d. Pázmándy în politica externă a României și multe lucruri mai știe acest puiu de Bismark unguresc! Creдем însă, că el ar face mai bine dacă ar

căuta să-și utilizeze această fenomenală perspicacitate *la raporturile interne ale Ungariei*.

Nici odată Statul Român nu a făcut politică irredentistă față de nici unul din Statele vecine, și probă că așa este, e faptul, că în afară de d. Pázmándy și coreligionarii săi, nici un alt Stat vecin cu România nu s'a plins o singură dată măcar, că politica noastră ar fi îndreptată în potriva siguranței vr'unui Stat vecin.

Grație politicii prudente pe care o face Statul nostru, el se găsește nu numai în raporturi internaționale excelente, dar și populațiunea sa este respectată în afară și lipsită de dușmani.

Prin urmare, afirmările nemeșului Pázmándy sunt, în cel mai bun cas, vorbe de clacă.

Dar chestia se schimbă, când vorba e de raportul Maghiarilor cu națiunile de cari ei sunt înprejmuiți. Și vorba nu e numai de națiunile din afară de hotarele Ungariei, ci și de cele cari sunt nevoite a trăi în cadrul tricolorului și a emblemei ungare. Cine ar putea susține serios, că *Croații, Românii, Sirbii și Slovaci* din Ungaria ar fi iubind și respectând pe Maghiari? Mai mult, cine nu știe că în sinul acestor națiuni din Ungaria clocotește o ură profundă în potriva, tot ce este maghiar?

N'a avut România, de când este ea, un moment, în care ea să fie fost atit de urgisită la vr'unul din popoarele vecine, precum este Maghiarismul de urgisit *la națiunile de sub Coroana Sf. Ștefan*. Iată prima deosibire.

Dar jur împrejurul Ungariei, care este națiunea care nu ar avea antipatii patente împotriva politicii maghiare? Națiunile Austriei, Germanii din Imperiul Hohenzollerian,

Sirbii din Regat, Românii liberi — toate aceste națiuni sunt unanime în resentimentele lor față cu Maghiarii, pentru că politica de maghiarizare lovește zilnic și direct în existența națională a acestor popoare.

«*Irredentismul*» român e o născocire răutăcioasă a Maghiarilor, și în afară de ei nici o națiune din preajma noastră nu crede în el.

«*Politica de maghiarizare*» însă este ceva real, o tendință vădită și confirmată de situația ce li s'a creat națiunilor din Ungaria și consingenilor lor din vecinătatea acestei țări, o tendință ce se accentuează și se dovedește în modul cel mai eloquent zi de zi, la Cluj și la Seghedin. Iată a doua deosibire.

Apoi d. *Pázmándy* așteaptă să vază ziua când vr'o armată «dușmană» nouă va trece peste Carpați, Dunăre sau Prut — are să moară fără a-și fi văzut visul cu ochii, chiar dacă i-ar fi dat să trăiască, — ceea ce noi îi dorim — cit *Metuzalem*.

Teamă ne este însă, că d. *Pázmándy*, stînd cu ochii pironiți la hotarele noastre, are să se trezească într'o bună dimineață cu un pahonț că-l poștește «*Pașol na Sibir*», — unde va putea face democrație teoretică pe seama județului rusesc «*Ungarija*».

Ar fi o slabă mîngiere pentru Români dacă o asemenea soartă leșească ar lovi pe Maghiari, dar orice om cu judecată normală va trebui să admită, că nu noi am fi răspunzători în fața istoriei de o asemenea catastrofă.

D. *Pázmándy Dénes* ar face deci mai bine dacă, în loc de a căuta paie în ochii noștri, ar vedea birna din ochii țanțoșului Stat maghiar.

CHESTIUNEA ROMÂNĂ ȘI ÎNTREITA ALIANȚĂ

Sub acest titlu a apărut mai deunăzi un important articol-corespondență dela București în celebrul ziar berlinz *National Zeitung*. Autorul expune în acel articol impresiunile produse la Români de vizita Regelui Carol la Budapesta, de decorațiunea smulsă Regelui Carol de către guvernul maghiar pe seama lui Ieszenszky, și arată situațiunea dificilă ce s'a creat astfel domnului *Dimitrie A. Sturdza*.

Corespondența aceasta spune apoi, că d. Sturdza a făcut tot posibilul ca să apropie pe Români de Ungaria, dar a crezut că Ungurii, la rîndul lor, vor avea atîta înțelepciune să răspundă, prin o serie de măsuri menite a ușura soarta Românilor transcarpațini. Guvernul maghiar însă nu numai că a refuzat să intre pe calea concesiunilor, ci a încordat jugul încă mai mult, iar acum, după vizita Regelui României la Budapesta, el și-a accentuat atitudinea-i ostilă prin "noui vexațiuni, prin noii prigoniri, prin noii mijloace de maghiarizare.

Articolul declară apoi, că d. Dimitrie A. Sturdza va fi nevoit să se retragă din cauza nesuccesului politicei sale naționale, de cum-va guvernul maghiar nu va da, în timpul cel mai apropiat, semne vădite de bunăvoința sa pentru cauza poporului român. Dar dacă nu va da, atunci nu se va mai găsi un ministru președinte român atît de moderat și rezervat în această chestie ca d. Dimitrie A. Sturdza, și astfel se va deschide de nou drum influenței rusești nu numai în Peninsula Balcanică ci și la Dunărea de Jos și pe amîndoi versanții Car-

paților, iar bărbații de Stat ai Austro-Ungariei ar putea consulta atunci pe generalii imperiului de ce importanță are să fie o eventuală mobilizare a României în acord cu Tripla Alianță sau în *potriva Austro-Ungariei*.

Pester Lloyd, organul oficios german al guvernului maghiar, răspunzînd la aceste expuneri, o ia pe tema vechie a politicei maghiare susținînd, că nu există o mișcare românească și că Români Transilvăneni n'ar fi avînd nici un motiv de a se plînge de soarta lor.

Cu toate acestea, tonul organului maghiar e mai modest ca de altă dată și aici-colea, articolul acesta, scris probabil la ministerul unguresc de interne, are aerul de a zice că guvernul maghiar va fi totdeauna gata a lua în considerare gravaminele *intemeiate* ale Românilor, dar în privința aceasta *el*, guvernul Bar. *Bánffy*, e competente de a hotări ce este și ce nu întemeiat în revindicările românești.

Că această frază nu e decît o ordinară perfidie ungurească resultă din faptul, că tot acest articol declară în alt pasaj, că guvernul maghiar nu are absolut nici un motiv de a schimba întru ceva actuala sa politică de naționalități, condusă, sub direcția Bar. *Bánffy*, de faimosul personaj *Ieszenszky*, și *Pester Lloyd* așteaptă ca și cercurile «cele mai competente» în politica externă a Statului Român să se declare mulțumite cu această politică.—

Articolul din *National Zeitung* și răspunsul ce îi dă *Pester Lloyd* au produs oare-care senzațiune în cercurile politice.

S'au găsit Români cari au primit cu satisfacțiune și oare-care nădejde sangvină

apucătura statistică a lui *Pester Lloyd* prin care par-că are aerul a pune în vederea Românilor «un tratament mai blind».

E negreșit foarte optimist — cel ce a crezut și mai crede, că guvernul maghiar are să facă vr'o concesiune serioasă Românilor.

Întorsătura stilistică din *Pester Lloyd* n'are absolut nici o valoare, mai ales că el însuș o răstoarnă în acelaș articol.

Negreșit, că e în interesul cabinetului *Bánffy* a purta pe Români cu vorba, pentruca astfel să-i mai liniștească deșteptînd misterioase nădejdi în sufletele lor. Mai ales, că oare-cari manifestări de raliare și de reîncepere a acțiunii politice peste munți nu-i pot conveni guvernului maghiar. Tot așa nu i-ar conveni, ca un ministru președinte român să se retragă în mod senzațional pe chestie națională făcînd, — să punem cazul — declarațiuni de continuare a agitațiune românești.

Iată de ce e relativ foarte blind răspunsul lui *Pester Lloyd* în formă și de ce caută a orbi cercurile noastre politice cu o perspectivă absolut înșelătoare.

Cei ce cunosc mobilul și scopurile adevărate ale politicii maghiare n'au să dea crezămînt acestor promisiu nobile.

Ceea ce spune *Pester Lloyd* despre o eventuală egalizare a legii de presă din Transilvania cu cea din Ungaria, nu poate fi luat în seamă ca o «concesiune».

Despre o asemenea egalizare precum și despre eventualitatea unei modificări a legii electorale din Transilvania ne vorbesc Maghiarii de vr'o zece ani, fără ca Românii să fie putut considera aceste modificări ca oare-cari «concesiuni» de ordin național.

Judecînd răspunsul lui *Pester Lloyd* după spiritul în care e scris nu poți să nu înțelegi, că guvernului maghiar îi este teamă de o recrudescență a mișcării românești, pentrucă aceasta, mai ales în aceste momente, ar dovedi Europii că Ungaria, sub raportul chestiunii naționalităților, e tot atît de putredă și de găunoșită ca Austria. De aceea caută guvernul maghiar ca printr'o falsă blindete în formă să-și ascundă violența și politică în fond.

Se vor mai găsi Români cari se vor lăsa a fi amăgiți de nou de aceste machiavelice apucături.?

Ar însemna, că au plătit fără nici un folos experiențele triste din trecutul apropiat. —

PE CALEA FEDERALISMULUI

ilele acestea apăru în *Neue Freie Presse* din Viena un articol al d. *Dr. G. Fellinek* dela Universitatea din Heidelberg, care, ocupîndu-se cu dificultățile ce s'au ivit în reînnoirea legăturilor de Stat dintre Austria și Ungaria, ține să accentueze că temelia pe care există azi monarhia habsburgică este, Dualismul sau mai bine zis *Pragmatica Sanctiune*. În numărul trecut al acestei reviste am

discutat însemnătatea acestei baze de drept și încheiam, zicînd, că ori-cînd ea poate fi schimbată, dacă interesul națiunilor cari constituiesc imperiul reclamă o schimbare. Și nimeni, nu mai poate contesta azi necesitatea unei asemenea schimbări. Toate sbuciumările și crizele prin cari trece Austria și chiar reînnoirea Dualismului sunt o

(1) Vezi articolul *Națiunile Austriei și Federalismul* din No. 43 al *Ligii Române*.

peremptorie dovadă, că imperiul Habsburgilor se găsește la răspîntia duor drumuri: unul duce, prin perpetuarea situației de pînă acum, la disolvarea monarhiei, celalalt se deschide, prin federalism, într'o nouă epocă de consolidare și de prosperitate a imperiului.

Dacă este așa, și imensa majoritate a celor ce cunosc raporturile de peste munți recunosc aceasta, atunci de ce refuză oamenii de Stat ai Austriei a lua inițiativa pentru o schimbare a constituțiunii imperiului în acest sens? De ce se pierd ei în labirintul «ordonanțelor», al «legilor de naționalități» și al nesfîrșitelor «transacțiuni»?

Argumentul principal pe care îl invoacă toți cei ce se opun federalismului este, că el ar fi echivalent cu o slăbire sau chiar disoluțiune a imperiului. Ei zic, că dacă împărțirea monarhiei în două State a creat atîte dificultăți, cari se accentuează mai ales acum, ce s'ar alege de acest imperiu dacă el s'ar diferenția în vr'o 8—10 State?

Cu alte cuvinte, acești oameni își închipuesc, că în momentul în care națiunile de sub Coroanele Habsburgilor ar avea putința de a-și chivernisi ele însuși afacerile lor, în chip autonom, imperiul s'ar disloca.

Dar de ce nu s'au dislocat Statele Unite ale Americii de Nord, Elveția sau Federațiunea Germană de astăzi? Aceste State nu numai că nu au fost slăbite prin introducerea principiului federativ în constituțiunile lor, ci din potrivă, s'au consolidat de atunci încoaci în mod neînchipuit realizînd progrese vertiginoase și reale pe toate tărîmurile publice.

Dacă Dualismul a creat și alimentează chiar o serie de dificultăți politice, aceasta nu însemnează, că *principiul federativ* nu ar corespunde naturei imperiului vecin, ci probează numai că el a fost *fals aplicat*. Dualismul nu a fost creat în scopul de a rezolvi *chestiunea naționalităților*, ci spre

a da o satisfacțiune nesocotită *unei* naționalități: *Maghiarilor*, și spre a înlesni în același timp Germanilor din Austria să-și clădească, în mod artificial, o hegemonie lipsită de orice îndreptățire în acest secol, cînd în fiecare Stat lumea tinde spre o egalitate în condițiunile de dezvoltare.

Principiul, care este la baza Dualismului, *sistemul federalional*, nu ar presinta nici un inconvenient, dacă el ar fi aplicat la *toate naționalitățile* din imperiul habsburgic și mai ales dacă, în loc de ase invoca pergamente istorice, s'ar delimita teritoriile națiunilor singuratice și pe ruinele monstruosităților juridice și politice de astăzi, s'ar constitui vr'o 8—10 State naționale, identice cu marile grupuri etnice.

Natural, că spre acest sfîrșit tocmai această formațiune hibridă, Dualismul, ar trebui desființată și înlocuită cu un sistem federal generalizat la toate naționalitățile.

Nu putem ști gîndurile ascunse ale bărbatilor de Stat dela Viena. Faptele lor însă dovedesc că ei se gîndesc tot la politica de «ordonanțe.»

Dar cu toate silințele lor, această politică are să cază din nou în apă și are să contribuie a dovedi din nou, că pe cît timp cercurile hotărîtoare nu vor înțelege, că trebuie să intervină pentru delimitarea naționalităților pe toată linia și pentru o legătură federală, pînă atunci zadarnice au să rămînă toate încercările de a împăca pe unele măcar dintre națiunile din Austro-Ungaria.

Curentul federalist e prea puternic astăzi ca cine-va să-l poată opri în loc, iar hotărîțele «istorice» interne ale provinciilor și Statelor de sub sceptrul habsburgic sunt prea nefirești, prea medievale și prea absurde pentru ca pe baza lor să fie cu putință o aplanare a profundelor conflicte naționale.

Austro-Ungaria întregă este azi îndrumată pe calea federalismului. Ar fi de dorit

ca toți cei ce au de spus un cuvânt în această chestiune să-l spună, pentru ca nu cum-va o aplicare greșită să dea arme contrarilor de a discredita însuș principiul federal în Austro-Ungaria.

Mai ales Români din Austro-Ungaria ar avea azi datoria de a interveni în mod practic în această chestiune. Ei nu sunt nici Germani, nici Maghiari, dar nici Slavi.

Ei au astfel puțința de a fi, pe cât poate un popor, obiective, și fără îndoială că cuvântul lor n'are să răsune de astă dată în pustiu.

Iată de ce e indispensabilă trebuință astăzi de a se crea pentru Români un organ de publicitate în limba germană.

Un Român ardelean.

AGITAȚIUNEA ÎN CHESTIA NAȚIONALĂ

II

De cînd absolutismul monarhic a fost frînt, și ideia suveranității naționale a început a deveni o maximă în conducerea destinelor țărilor europene, viața publică a luat un puternic avînt mai pretutindeni. Nu cercetăm aici dacă această suveranitate s'a realizat deja și unde. Ne ajunge constatarea unui fapt: nici un guvern european nu se poate menține timp îndelungat în fruntea unei țări, dacă populațiunea îl consideră funest pentru afacerile publice și-l repudiază. Mai curînd sau mai tîrziu, un asemenea guvern este răsturnat. Tot astfel e și cu constituția unei țări. Nu odată s'a întîmplat, și se întîmplă și astăzi, că o minoritate a isbutit sau isbutește a impune întregii țări o constituție ce nu numai că nu răspunde dorințelor generale, ci este chiar confecționată în așa chip, că prin ea interesele majorității poporului să poată fi puse la discrețiunea minorității.

Dacă se întîmplă așa ceva în țări cu sentiment național desvoltat, reacțiunea ce se pornește e cu atît mai puternică, cu cît sfidarea opiniunii publice din partea guvernului a fost mai îndrăzneată.

În ce consistă o asemenea reacțiune? Într'o luptă politică, fie parlamentară fie extraparlamentară, sau combinată. În toate trei casurile, lupta trebuie să ia caracterul de agitațiune, și numai spirite evangelice,

duhuri de blîndețe se pot speria de astfel de mișcări. Toată politica partidelor, în toate țările, ce este ea alta decît o neconținută agitațiune?

Cine a văzut că vr'un partid politic așteptat, ca Providența să inspire ocîrmuitorilor idei mai bune, dragoste mai multă pentru țară, simț de dreptate metafizică ș. m. d.? Și dacă vor fi existat asemenea partide, ele au existat numai cu numele. În ori ce cas, politica lor n'a însemnat și n'a putut să însemneze nimic în evoluțiunea țării respective.

Dacă zici partide, zici lupte, zici agitațiune, mai violentă sau mai moderată, după împrejurări, zici presă vie, întruniri publice, manifestațiuni de voință și de energie. Partidele cari ar avea oroare de asemeni mijloace de luptă, ar dovedi că sau nu se iau în serios, sau așteaptă ca Suveranul Statului respectiv să înceapă a se înamora de ele și să intervină el, ca ele să poată învinge pe contrarii lor.

Dacă în State naționale, unde partidele sunt grupate după idei menite a servi binelui general al întregii națiuni, una și nedespărțită, agitațiunea este considerată ca o armă modernă de luptă, cu cît mai virtos este legitimată folosirea acestei arme în țări unde deosebitele partide sunt identice cu tot atîtea națiuni *divirgente*?

O hegemonie a unui popor asupra altora nu se poate frînge prin platonice «atitudini» politico-diplomatice, prin oare-cari nuanțări și subtilități stilistice, prin redu-

cerea întregii lupte la articole ce se înserează în vr'o două gazete din orașele provinciale, prin invocarea dreptății divine și prin proteste de cerneală neagră pe hirtie albă.

Dacă agitațiunea politică e un mijloc de luptă între partidele unui Stat național, ea este o *indispensabilă armă* în minile popoarelor ce vor serios să scuture jugul supremației unui alt popor.

Ea este deci în special indispensabilă Românilor din Transilvania.

Politica națională de peste munți n'a prea dat roade? Ba pînă mai acum vr'o cinci ani ea nici nu începuse a se afirma serios? Așa este. Dar cîte întruniri publice s'au ținut în Transilvania dela adunarea de pe *Cîmpul Libertății* încoace? Cîte întruniri publice s'au ținut în acest interval de vr'o 50 de ani? Puține de tot. Abia acum vr'o cinci ani se începuse a se pune în practică acest admirabil aparat de luptă, organizîndu-se, după multe opoziții, două serii de întruniri. În curînd însă unii dintre cei ce le-au convocat, au crezut că au făcut de ajuns și așteptau ca Maghiarii să facă

concesiuni. Cu chipul acesta s'au pierdut doi ani de zile, în cari poporul românesc de peste munți a fost nevoit să stea cu minile în sîn și să aștepte «*un tratament mai blind*» din partea Maghiarilor.

Dacă se continuau aceste serii întregi de întruniri publice; dacă prima deputațiune română la Viena ar fi fost urmată la un scurt interval; de a doua, de a treia, și de a patra și de a cincea etc; dacă primul congres al naționalităților ar fi fost urmat de al doilea de al treilea, etc. Români de peste munți ar fi azi mai strîns uniți și mai apropiați de scopul politic pe care-l urmăresc.

Deși nu ating azi chestiunea de a se ști, cum îmi închipuesc înțirirea directă a acestui sistem de agitațiuni asupra desființării supremației maghiare, — totuș cred că nimeni, dintre oamenii de bună credință, nu va putea contesta că chestiunea națională de peste munți n'a existat și nu poate exista *decît prin asemenea agitațiuni, numeroase, mari și sgomotoase.*

Un Bănățian.

„IN UNGARIA“

Sub acest titlu general publică revista franceză «*Le Correspondant*» (No. din Noembre) un admirabil articol în chestiunea noastră națională. Autorul acestui articol este d. *Baron Iehan de Witte*.

Articolul se ocupă de vizita Impăratului german și a Regelui Carol la Budapesta, de reînnoirea compromisului austro-maghiar, de conflictul dintre naționalități și, în special și pe larg, de situațiunea Românilor transilvăneni.

De mult nu s'a publicat în presa franceză un studiu mai amănunțit și mai documentat ca acesta. Autorul s'a servit în expunerile sale, precum ne spune însuși, mai de întreaga literatură a chestiunii și deosebi de «*Replică*» de «*Memorand*» de

scrierile d-lor *St. Periețeanu-Buzău, Eugen Brote, Memoriul tinerimii universitare din București, etc.*

Dăm în cele următoare articolul tradus în întregime.

VIZITA ÎMPĂRATULUI WILHELM ȘI A REGELUI CAROL LA BUDAPESTA. — REÎNOIREA DUALISMULUI — CONFLICTUL NAȚIONALITĂȚILOR — ROMÂNII DIN TRANSILVANIA

În momentul cînd se discută la Viena, în tumultoase debateri, chestiunea reînnoirii compromisului care, dela 1867, leagă Austria cu Ungaria, privirile se îndreaptă în

mod firesc spre o țară ce tinde a lua un loc din ce în ce mai preponderant în monarhia Habsburgilor.

Maghiarii, după ce au serbat în anul trecut cu mult sgomot aniversarea a miia dela instalarea lor în Europa, au avut bucuria de a vedea acum în urmă pe Suveranul lor invitând în capitala sa ungurească pe Impăratul Wilhelm și pe Regele Carol I. În acelaș timp, Francisc Iosif, nu pentru prima oară, le făcu o concesie hotărînd a ridica în Budapesta, pe cheltuiala listei civile, statuile a zece eroi maghiari printre cari se văd și unii cari combătuseră pe strămoșii săi sau cari s'au distins, ca calvinisti, în lupta lor în potruva bisericii romane. Nu sunt oare sectari și francmasoni cei ce guvernează azi catolica Ungarie?

Vizita Regelui Carol la Budapesta este un eveniment care, precum vom arăta mai departe, a încîntat pe Unguri și a întristat în aceiași măsură pe patrioții români.

Cît pentru Wilhelm II, de mult în cochetărie cu Maghiarii, el pare a fi voit să consacreze pretențiunile și nădejdiile lor venînd să salute pe aliatul său în capitala lor și prodigîndu-le, cu această ocazie, semnele celei mai călduroase prietenii.

Dacă mulți membri ai nobilimii naționale au refuzat să ia parte la serbările ce s'au dat cu ocazia petrecerii îndelungate a Impăratului german în castelul regal dela Buda, în schimb însă presa «liberală» și chiar cea înaintată a celebrat acest eveniment în termeni ditirambici și a subliniat veritabila ei semnificațiune. «Ni se pare că trăim iarăși în timpul lui Matei Corvin» zice «*Revue D'Orient*» «Astăzi, exclamă «*Nemzet*», numele țării noastre este pe toate buzele și sub toate condeiele. Impăratul german, credinciosul nostru aliat, unul dintre cei mai puternici suverani ai lumii, este oaspe al regelui Ungariei... Această vizită probează rolul important pe care Statul ungar e chemat a-l juca în istoria Europei, aceasta e consacrațiunea supremă a independenței Ungariei.» Astfel ziarele guvernamentale sunt de acord cu ale opozițiunii extreme declarînd că întrevederea celor doi suverani «*va sigila pentru vecie amiciția ce unește pe Germania cu Ungaria, devenită centrul de gravitațiune al monarhiei.*» Această manifestațiune, zic

unii, are o însemnătate deosebită în momentul cînd alianța rusească înbată pe Parisieni; aceasta e un răspuns la alianța încheiată la Petersburg. În fine se scoate la iveală tonul călduros din discursul pronunțat de Impăratul Wilhelm II, entusiasmul cu care el a vorbit despre poporul maghiar și despre «splendidele serbări milenare», și Budapestanii, plini de recunoștință, au decernat oaspelui lor titlul cel puțin prematur de «Wilhelm Cuceritorul.»

Astfel se înseninează din ce în ce mai mult mișcarea ce face pe Ungaria să se îndrepteze spre puternicul aliat, în care ea vede un sprijin în potruva revendicațiunilor autonomiste ale naționalităților, pe cari ea le asuprește. Această mișcare nu datează de ieri. Maghiarii au căutat totdeauna în afară un protector care să-i sprijinească, întiiu spre a se sustrage tutelei austriace și apoi spre a se substitui ei înșiși Austriei. Odinioară ei crezură a-l fi găsit în persoana lui Napoleon III, care favoriza pe sub miini aspirațiunile lor. În presară răboiului cu Italia, Kossuth, venînd în taină la Paris spre a se înțelege cu Suveranul nostru despre intervențiunea Maghiarilor în luptă, a mers pină a oferi prințului Napoleon Coroana Sf. Ștefan, care însă declină propozițiunea. Numai pacea încheiată fără veste la Villafranca împiedică intrarea armatei ungurești, pe care o organizase în Italia vechiul dictator (1).

Șapte ani mai tîrziu, situațiunea se schimbase și, în 1866, fulgerătoarele învingeri ale Prusiei, salutate cu entusiasm la Budapesta, indicau Maghiarilor direcțiunea soarelui răsăritor.

Nenorocirea Austriei a făcut Ungariei cu puțință să dobîndească autonomia de care se bucură astăzi. După lupta dela Sadowa, generalul unguresc *Klapka* se grăbea a intra, cu o trupă de credincioși, în serviciile Prusiei. În acelaș timp, *Kossuth* declara, din depărtările exilului, că o înțelege cu Austria ar însemna o trădare. Mai abil și mai înțelept, *Déák* refuza a urma pe amicii săi pe calea revoluțiunii și de a rupe relațiunile Ungariei cu Dinastia. Dar, profitînd de nevoile Austriei,

(1) V. Kossuth, Souvenirs et écrits de mon exil, Paris 1880.

slăbite, de a se reconcilia cu Maghiarii, reuși să obțină recunoașterea așa numitului *drept istoric* al țării sale: restabilirea vechi constitutii maghiare. Dualismul fu opera sa. Acest compromis funcționează de treizeci de ani în monarhia austro-ungară. El trebuie însă reînnoit tot din zece în zece ani. Anul acesta era iarăș un an de scadență, dar grave dificultăți se iscară între cele două țări din pricina părții contributive a fiecăreia dintre ele la cheltuelile afacerilor comune. Mai înainte, Ungaria, dată fiind proasta stare a finanțelor sale, nu avea să contribuie decît cu 30 la sută (de la anexiunea confinelor militare ceva mai mult de 31 la sută), la cheltuelile comune. Ea cere azi menținerea *statului quo*. Austria însă, ținînd seamă de marile progrese realizate de Maghiari în industrie, a cărei prosperitate ei înșiși au afișat-o atît de gălăgios cu prilejul Mileniului, socotește că, în bună dreptate, partea lor contributivă ar trebui să fie urcată la 42 la sută. Și într'adevăr, Maghiarii, cu toate că se plîng mereu, au profitat cu vîrf și îndesat, din punctul de vedere financiar ca și din celelalte, de avantajele ce le-au avut sub regimul Dualismului, și le-ar fi ușor de a primi o considerabilă mărire a sarcinilor comune (1). Înțelegerea neputîndu-se stabili

între cele două țări, citeva săptămîni înainte de 31 Decembre, guvernul austriac și unguresc, au hotărît a cere Camerelor dela Viena și Budapesta numai prorogarea *Statului quo* pe timp de un an. Această reînnoire provizorie a fost votată acum citeva zile, aproape fără nici o discuțiune, în Parlamentul unguresc. Lucrurile nu merg însă tot atît de simplu și în *Reichsrat*-ul din Viena, unde guvernul trebuie să lupte nu numai cu opoziția anti-maghiară, ci contra atitudinii obstrucționiste a Germanilor, cari au jurat războiul de moarte contelui Badeni și refuză de a vota compromisul cît timp ministerul nu va fi retras măsurile edictate, acum citeva luni, în favorul Cehilor. Ura lor în contra Slavilor, ură ce le este comună cu Maghiarii, i-a făcut să-și renege pînă și calitatea lor de Austriaci. Lumea i-a văzut întinzînd mina *Prusiei* și cerînd ca să fie uniți cu marea patrie germană. Camera a fost, cu ocazia aceasta, martoră la scene neauzite, în timpul cărora se încrucișau injurăturile cele mai ordinare, ba partidele adverse ajunseră a se lua la piept. În aceste condițiuni, lumea se întreabă oare Impăratul, care nu vrea să-și sacrifice ministerul, nu va fi obligat să decreteze el însuș prorogațiunea compromisului?

(Va urma)

(1) Austriei învoacă mai ales următorul argument: «Ungaria e foarte protejată în agricultura sa prin legile vamale cari închid vecinilor ei de la Răsărit importul cerealelor și al vitelor, în vreme ce Austria, unde domină

elementul industrial, este vătămată în interesele sale prin faptul, că privilegiile acordate de guvernul maghiar industriei ungurești echivalează cu o barieră vamală stabilită în poarta produselor industriei austriace.»

PRESA STRAINA

ÎN

CHESTIA NAȚIONALĂ

În timpul din urmă ziarele străine au început a se ocupa din nou de soarta fraților noștri în legătură mai ales cu politica externă a Statului Român.

ZIARELE GERMANE

Koelnische Zeitung, *Frankfurter Zeitung*, *Alldeutsche Blätter*, *Deutsches Volksblatt*

(Viena) — toate acestea au avut în vremea din urmă articole și notițe foarte simpatice mișcării românești, insistînd asupra în semnătății pe care o are elementul românesc aici, în Orient, față mai ales cu tendințele pe cari le urmărește Tripla Alianță.

Dar toate ziarurile germane au publicat cu o vădită satisfacțiune o depeșă ce li s'a trimis de aici, pare-ni-se de *Agenția*

Română, — și care spunea, că plănuita vizită a Regelui nostru la Curtea Țărului rusec nu însemnează vr'o schimbare în orientațiunea politică a țării noastre.

Mai ales ungurescul *Pester Lloyd* a înregistrat cu caracter pregnant această știre, gășind, se vede că ea atenuează amănințarea ce se coprinsese în cunoscutul articol din *Național Zeitung* din Berlin.

ZIARELE ITALIENE

Ziarul *Corriere di Napoli* publică sub titlu «*La Rumenia nella Triplice*» un articol ce i' s'a trimis din Roma și în care se zice între altele:

Il Messaggero publică următoarea depeșă din Viena, datată dela 31:

Goluchovskiy merge la Monza spre a împărtăși în persoană Regelui Umberto adesiunea României la Intreita Alianță. Triplica fiind astfel mai compactă, ministrul austriac sfătuește pe Italia a rămînea în aceste legături.

Correspondentul dela *Corriere di Napoli* se duse însă imediat la un personaj politic care este în măsură a ști adevărul în această chestie, și publică acum acest interview, din care ne mulțumim a extrage următoarele părți:

Nouă, diplomaților, nu ne sunt permise interviewuri; dar în afară de el, îți pot spune ce cred.

România, un Stat mic, nu poate lua o pozițiune definitivă în concertul marilor puteri; ea însoțește însă acum, ca și în trecut, Tripla Alianță cu cele mai mari simpatii.

Triplica însemnează pace; ea este garanția chiar a păcii; iar România care are nevoie de pace spre a-și putea dezvolta forțele sale economice, România ce are norocul de a poseda un Rege atît de stimat, pentrucă e atît de înțelept, nu are trebuință de a intra în Triplica pe calea tratatelor. Ea totdeauna a fost și este în această orbită, atrasă aci de interesele și de sentimentele sale, cari sunt mai bune decît tratatele. Atît pentru astăzi.

Pentru viitor, România e bulevardul ce se va opune înaintării fatale a Rusiei spre Constantinopol. Marei armate rusești ea va opune atunci mica ei armată, și în același timp va chema în ajutor pe acele puteri cari au ca și dînsa un interes de a împiedica acea înaintare. Și aceste puteri sunt cele din Tripla Alianță.

Ziarul *La Tribuna* din Roma publică la loc de frunte o apreteiere asupra venirii guvernatorului rusec, *Constantinovici*, la Iași spre a saluta pe Regele nostru.

Ziarul roman continuă apoi: Această vizită apare ca desmintîrea cea mai formală ce se putea da svonului, că o anumită tensiune ar fi existînd între Curțile de București și Petersburg în urma apropierii formale a României de Tripla Alianță.

Rusia care crede în fatalitatea istorică e convinsă, că nimic nu va putea să oprească mersul ei ascensional prin Balcani spre Constantinopol și se mărginește deci a considera acordul dintre Austria și România ca nealterînd criteriile pacifice, cari conduc politica lui Francisc Iosif și a lui Nicolae II, și astfel cel puțin la aparență, nu se indispune.

PRESA FRANCEZĂ

Ziarele franceze se ocupă pe capete de chestiunile noastre naționale. *Revue diplomatique* publică o serie de articole sub titlul: *La politique extérieure de la Roumanie*, în care d. *René Guyon*, după ce face istoricul mișcării naționale și arată că ea a fost utilizată și în scop de partid zice:

«Se vede astfel cît de false și de delicată este situația unui guvern român și a diplomației sale. Intre el și între un Stat de care el pretinde a fi atașat prin strînse legături de prietenie și de comune vederi, — se ridică o chestiune națională și vitală ce interesează și mișcă un întreg popor.»

Și apoi, după ce arată, pe un ton foarte simpatic și bine-voitor, că alipirea României de Tripla Alianță e contrară intereselor noastre, autorul zice:

«Situația geografică și etnografică a României așezată cum e între Austria și Rusia, între Slav și între Germani, pe drumul ce duce la Constantinopol, — îi impune o prudență și un tact de cari ea nu s'a prea depărtat pînă acum. Intreg viitorul ei pare a fi într'o politică de strictă rezervă și neutralitate, — nici odată într'un periculos joc de alianțe care ar constitui pentru ea o inutilă greșală.»

• Sub titlul «*Le Daco-Roumanisme en Hongrie*», fițiucă parisiană-ovreiască *L'Époque*

dă ospitalitate unei tartine ce i se trimite dela Budapesta, și în care, probabil d. *Ieszenszky*, caută a preamări politica pe care o face *Bar. Banffy* în chestiunea naționalităților. *L'Époque* e destul de lipsită de material ca să publice chiar un lung rezumat din răspunsul pe care l'a dat *Bar. Banffy* la interpelarea deputatului român dr. Șerban.u

Tot cam ungurește este colorat și un articol «*La Hongrie et la Roumanie*» ce a apărut eri în *La Liberté* din Paris. E vorba de polemica dintre *Nationalzeitung* și *Pester Lloyd*. Organul francez citează însă numai concluziile oficiosului maghiar.

«*L'Économiste européen*» găsește mijlocul, într'o corespondență din București, să spună, că, «*călătoria Suveranilor români în Ungaria și măgulitoarea recepție ce li s'a făcut au produs aici (în România) cea mai bună impresie (la meilleure impression.)*»

Vorbind apoi de mișcarea națională, onorabilul corespondent găsește, că: «*Trebue să recunoaștem că opinia publică se preocupă puțin de această mișcare și nu-i dă nici o importanță*»

Aferim, corespondent dela București?

PRESA ENGLEZĂ

The Times publică o relație mai lungă despre impresia produsă la Români de vizita Regelui Carol la Pesta și de decoraarea lui *Ieszenszky*, regretînd căaceste întimplări, în loc de a consolida atașarea României la Tripla Alianță, au s'o slăbească.

The Standard publică sub titlul *The Roumanians and Hungary* o notiță telegrafică dela Budapesta, (publicată și în *Koelnische Zeitung*) în care se spune, așa dirr chiar senin, că numărul școalelor românești din Ungaria s'a ridicat dela 2.781 în anul 1881 la 3.289, că Români posed cinci școli secundare etc. «*In consecință, nu poate fi vorba de maghiarizarea Românilor*» încheie d. *Ieszenszky* telegrama sa din gazeta englezească.

Dar nu el, și nici patronul său, nu pot fi competenți a se pronunța, dacă e sau nu vorba de maghiarizare, ci *Români* din Transilvania și soții lor de suferință, iar aceștia toți dau agenților guvernului maghiar cea mai formală desmintire și dozezi mai mult decît suficiente.

ISTORIE, ETNOGRAFIE, CHESTII SOCIALE

LUPTA PARTIDELOR

IV

În conducerea afacerilor politice nu poate fi o regulă uniformă. Partidul care refuză a se da după împrejurări și a-și modifica limbajul său sau actele sale după nevoile zilei, nu poate governa timp îndelungat, dacă e la putere, nu poate combate mult timp; dacă e în opoziție. Nu vra să zică a se arăta versatil cînd un partid consimte a primi lecțiunile ce i dau evenimentele. Dacă viața ar urma uniform, ar fi absurd

a schimba drumul. Dar cînd se constată neputința de a prevedea azi ceea ce se poate întimpla mîne, rămîne neînțeleasă mîndria unei politici ce ar vrea să fie inflexibilă.

* * *

Partidelor de opoziție le este foarte ușor a schimba linia lor de conduită. Publicul are multă indulgență pentru cei ce atacă și puțină pentru cei ce guvernează. Cînd un partid ocupă puterea și simte necesitatea de a face o evoluție, el trebue să procedeze cu o extremă prudență, înarmîndu-se cu toate actele justificative ne-

cesare. Adeseori el e nevoit a ceda altora locul. De aceea guvernele sunt vremelnice, chiar în monarhii.

Negreșit, transformățiunile cele mai bune sunt acelea ce se pot face fără schimbare de personal, pentru că oamenii cari au înțeles primejdia unui sistem, după ce l-au practicat, sunt mai apti a-i îndrepta defectele-i reale.

Dar nerăbdarea politicii permite rar aceste evoluții. Publicul cere oameni noi, cu risicul de a readuce chiar pe cei vechi, cari revin apoi foarte sceptici în materie de reforme și mult mai încăpăținați în doctrinele trecutului.

* * *

Partidele amenințate comit o eroare comună: ele cred că spre a-și desarma adversarii, ele n'au decît să le ia proiectele, să imiteze apucăturile lor, să se ia pe urma lor. Dar ele nu reușesc decît să precipite primejdia ce se desemnase la orizont.

A împrumuta idei dela cei pe care îi combați, însemnează că a sosit timpul să încredințezi realizarea adevăraților autori.

Nu există nici un raport între vegilența ce pîndește mișcările opiniei spre a se inspira de ele, dar și spre a le conduce, și între slăbiciunea ce se lasă la toate oscilațiunile pe cari partidele le imprimă mășinei politice.

A lua și a aplica doctrinele adversarului, nu va să zică opera unui grup sigur de el însuș; aceasta este ultima sfortare a unui partid naufragiat.

Fără îndoială, știința politică nu învață că trebuie să rămîni vitejește pe o corabie ce stă să se cufunde. Dar ca nu învață nici că, spre a te menține, trebuie să arborezi pavilionul dușmanului.

Primejdia de a naviga cu principii contrare principiilor proprii este, că nu cunoști harta băncilor de nisip. Te angajezi în curente pe cari nu le-ai studiat. Partidul, care vrea să urmeze drumul adversarilor să spre a le lua înainte, este tot atît de experimentat ca un pilot ce și-ar schimba portul. El nu mai poate da țării decît ceea ce e mai slab într'însul.

Un partid nu poate fi îndreptățit a adera la doctrine pe cari la început le repudiasc,

decît atunci, cînd el cedează, după o judecată definitivă, din convingerea sinceră, iar nu dintr'un simplu interes de tactică.

* * *

Cei ce lucrează la destrucțiunea desăvirșită a unui partid ar trebui să se gîndească, că partidele nu mor, precum nu mor nici ideile. Ele se transformă, și reapar sub alte numiri, după înfringerile cele mai singeroase.

* * *

Cînd un guvern e nevoit a combate pe cei ce nu împărtășesc ideile sale și nu acceptă politica sa, el nu trebuie s'o facă așa că și cînd s'ar găsi în fața unor răi cetățeni. El trebuie să-și aducă aminte, că fiecare om politic e destinat a se găsi, rînd pe rînd, la putere și în opoziție, că nici o doctrină nu e infalibilă și că nu e nici o crimă a combate pe aceea care a întrunit pentru moment majoritatea. Crimă nu există decît atunci, cînd cei ce vor o altă organizațiune politică sau socială încearcă a o impune prin violență. Violența însă n'a întemeiat nici odată ceva durabil și de aceea guvernele cari izbutesc a conserva țara lor de ea, nu-și fac numai lor înșiși servicii, ci chiar marei cauze a reformelor, ce nu se pot îndeplini decît în ziua cînd ele sunt gata să cadă în mîni ca fructe coapte.

* * *

Scurta durată a ministerelor este o consecință inevitabilă a regîmului de libertate. Cu toate acestea, dacă partidele nu ar fi orbite de ardoarea ambițiunilor și a resbunărilor, e le ar putea înțelege că crize preafrequente sunt tocmai în contra interesului pe care ele pretînd a-l servi. Scopul lor e de a forța progresul a pătrunde în administrațiune, ele vor ca afacerile publice să fie conduse în conformitate cu voința țării, și ele au dreptate.

Dar cu sistemul crizelor perpetue tocmai contrarul se produce. Făcînd ca miniștri să nu mai fie, în fiecare departament, decît tantome fugitive, lupta partidelor îi pune

în imposibilitate de a exercita cel mai mic control asupra birourilor lor, cari ele administrează și guvernează, dacă-i vorba.

Un ministru reformator, oricât ar fi de pătruns de doctrinele partidului său, nu are puțința de a le realiza cindva. Mai întiu el trebuie să studieze cu îngrijire detaliile mecanismului atât de delicat a cărui conducere i s'a încredințat. Dacă, îndată după instalarea sa, el este amenințat, și dacă el are o puternică conștiință, el se hotă-

rește a nu face nimic, pentru că prevede că, fără metodă și fără pregătire, el n'are să poată face nimic util. Dacă are puține scrupule, dacă ține mai ales a face lovituri mari spre a pune publicul în uimire, el decretează, pe apucate, trei-patru măsuri pe cari maliția birourilor n'are nevoie a le face să avorteze, pentru că au fost prost concepute. Și asta însemnează o pierdere pentru adevăratul progres.

CRONICA GENERALA

IMPĂCĂCIUNE MAGHIARO-ROMÂNĂ LA BĂI

Foile maghiare sunt, în sfârșit, în poziție de a anunța cetitorilor lor, că România se împacă cu Maghiarii, — și spre a dovedi această știre, ele ne spun că, la Băile dela *St. Lucács* (Budapesta) (să nu rideți!) au fost anul acesta mai multe persoane din România, ceea ce ar arăta că antagonismul dintre Români și Maghiari tot nu e atât de neîmpăcat precum spun «agitorii» români.

Și *Magyar Hírlap* citează apoi mai mulți Români cari au stat în toamna aceasta la numitele băi.

Vorba e, că dacă ne-am lua după aceste nume pe care le înșiră foaia ungurească tot par-că ar trebui să ne îndoim nițel de aplanarea completă a conflictului dintre Români și Unguri, — pentru că iată pe cari Români ne citează ziarul din chestiune: *Antarchi, Lampart, Lazarovics, Farky, Napi, Braida, Theodoriades, Ivánics, Saxon*, etc. Precum vedem, Maghiarii nu sunt de loc dificili cind vorba e de a proclama perfectă împăcaciunea dintre ei și Români.

Tot auzeam noi, că băile dela *St. Lucács* ar fi făcătoare de minuni!

REZULTATE DE ALE MAGHIARIZĂRII

Ziarul *Magyarország* e foarte vesel, că locuitorii — *Germani și Slovaci* — din co-

muna *Breslovát* (în comitatul Timișului) au hotărât ca limba de propunere în nouă lor școală să fie *exclusiv cea maghiară*. Locuitorii aceștia au mai rugat apoi pe preotul lor, ca de aci înainte în fiecare Duminică după amizi să le țină o slujbă bisericească *în limba maghiară*.

Agitatorul maghiarizării în această comună este însuș preotul catolic, *P. Mihai Neurohr*.

MAGHIARIZARE NUMIRILOR TOPO- NIMICE ȘI PATRONIMICE

Ministrul maghiar de-interne, d. *Fercsél*, a elaborat un proiect de lege, în virtutea căruia toate numirile de sate și orașe, cari nu sună ungurește, au să fie maghiarizate, pentru ca astfel urechile patrioticești ale Maghiarilor să nu mai fie supărate de accente nemaghiare.

Spre a complăce Maghiarismului, noul primar al Budapestei, d. *Haberhauer*, ales mai deunăzi la această funcție, și a maghiarizat imediat numele în *Halmos* și a intrat cu acest nume în nouă sa funcțiune.

Președintele societății comerciale ungurești; d. *Paul Engel*, a adresat o circulară la toți membrii societății și mai ales tuturor *funcționarilor* ei din capitala ungurească precum și din deosebitele orașe, (dela sucursale), invitându-i să-și maghia-

rizeze numele spre a da astfel «un avânt din ce în ce mai ungueresc» comericiului.

Președintele acesta, de origine Șvab, face apoi cunoscut tuturor celor la cari se adresează, că el însuși a înaintat actele la minister, spre a-și schimha numele german *Engel* în unguerescul *Elek*.

CORESP. DIN MACEDONIA

Gopeși, 29 Octombrie, 1897.

Domnule Director,

În No. 42 al revistei «*Liga Română*» cu multă plăcere am citit biografia veteranului *I. Axente Severu* și am avut fericirea de a vedea și titanică sa figură, ceea ce ne face ca prin această să vă rog a dispune ca valoroasa și patriotica noastră revistă, a cărei misiune este de a cultiva în tinerețe focul sacru al națiunii, să continue neîntrerupt cu acest frumos început, punându-ne astfel în pozițiune de a cunoaște pe toți oamenii noștri de valoare, cari au făcut sacrificii pentru împărătescul nostru neam.

Folosul ce va rezulta pentru lectorii revistei «*Liga Română*» prin darea ilustrațiilor și biografiilor marilor patrioți din Transilvania sau și din celelalte țări de sub dominațiuni străine, precum și unele pasagii din diferitele evenimente la cari au luat ei parte, va fi desigur de mare însemnătate, și aceasta din două puncte de vedere:

a). Prin exemple vii, sfânta chestiune, în serviciul căreia este pusă «*Liga Română*», se face mai bine cunoscută, căci se imprimă în creier cu mai multă ușurință cele cetite.

b). Aceste exemple devin un puternic imbold pentru multe inimi românești și astfel *Liga noastră* va putea cu mai multă ușurință ca să-și atingă nobilul său scop.

Mai ales pentru *Aromânii*, cari au stat secole întregi în întuneric, uitându-și astfel orice urmă din trecutul lor istoric, au extremă trebuință de atari exemple de patriotism, cari să-i miște să-i entuziasmeze și să-i îndrumeze pe calea ilustrațiilor și nemuritorilor români, cari au făcut și fac necontenit sacrificii reale de tot felul pentru înălțarea tot mai sus a nobilului lor neam.

Dacă am fi avut, noi d'aici atari oameni luminați și de inimă, nația noastră din Turcia nu era să ajungă în detestabilul hal, în care dînsa se găsește. Noi oameni de inimă am avut mulți, dar au fost neluminați și de aceea au făcut imense sacrificii morale și materiale pentru Statele vecine, mai ales pentru Grecia, lucrînd astfel din neștiință în contra propriilor lor interese naționale.

Toată speranța Românismlui d'aici este în tinerețea noastră cultă și studioasă.

Pentru ca dînsa să fie în cunoștință cu menirea, ce o are față de nenorociții lor frați, n'are decît să aibă în vedere strălucitele fapte ale marilor Români, cari pe vecie vor rămîne glorioșii și adorați.

Sunt convinsă, d-le Director, că nu veți trece eu vederea și peste figurele însemnatelor patrioate române. De aceea vă mulțumesc prin anticipație

Vasilichia Cosmescu.

BIBLIOGRAFIE

Jules Verne, *Castelul din Carpați. Roman din viața poporului românesc din Ardeal*. Traducere autorizată de Victor Onișor. Cu o prefață despre Jules Verne scriitor și scrieri de Dr. E. Dăianu. Sibiu 1897. «Tipografia», societate pe acțiuni.

Romanul acesta, care a fost primit de publicul francez cu acelaș interes cu care el întîmpină toate scrierile marelui romanțier, presintă pentru noi un farmec deosebit. El este luat din viața poporului ro-

mân din Transilvania și dă în această formă o imagină plastică străinilor despre raporturile culturale și naționale ale Românilor de peste munți. Ca toate romanurile lui Jules Verne, el este un product al unei imaginațiuni de o extraordinară putere și se citește cu un interes mereu încordat. Traducerea română, făcută de d. Victor Onișor e foarte îngrijită. Limba, în afară de cîte-va expresii obișnuite în graiul ardelenesc, e clară și frumoasă. Tiparul e chiar admirabil. Volumul cuprinde și o mulțime de ilustrațiuni splendide, așa

că el nu ar trebui să lipsească din casa nici unui amator de literatură.

Prețul e de Lei 3,50.

* * *

Calendarul poporului pe anul comun 1898. Sibiu, Editura «Tipografiei.»

Dintre multele calendare ce se publică pe fie-care an în Transilvania, acesta este de astă dată, fără îndoială, cel mai bine întocmit. În afară de partea calendaristică, el cuprinde o mulțime de notițe interesante despre instituțiunile românești de peste munți, o bună alegere de mici nuvele, povestiri, poezii etc. de ale celor mai buni scriitori români, apoi biografii de ale bărbaților fruntași ai poporului român de acolo, o înregistrare foarte bine făcută despre întâmplările mai marcante în chestia națională în curgerea anului trecut precum și o serie de sfaturi bune în ale economiei. Dăm aici drept model un mic capitol din acest calendar.

ÎNAINȚAREA ECONOMICĂ-NAȚIONALĂ

Pe tărîmul economic-național încă înaintăm pe zi ce merge tot mai mult și tot mai cu temei.

Bănci noi. Pe lângă sumedenia de bănci românești ce le avem și cari toate stau foarte bine și mereu se înputernicesc, anul acesta s'au mai întemeiat prin diferite ținuturi românești multe bănci noi.

Iata-le: *Selăgeanu* (50.000 fl., jurul *Fibăului*, comit. Selagiu), *Cordiana* (15.000 fl. *Foventea*, comit. Sibiu), *Economia* (număr netărmurit de acții, *Lugoj*), o bancă în *Bicaz* (comit. Ciuc), *Zărândeana* (20.000 fl.), *Băița*, (comit. Zărand), *Steaua* 15.009 fl., *Torontal Petrovoselo*, *Flugarul*, (*Secădate* comit. Sibiu), o bancă în *Hida*, (comit. Cluj), *Casa de păstrare* (32.000 fl., *Miercurea*, comit. Sibiu), *Asociațiunea de economii și ajutoare* (*Fecica Română*), *Nădlăcana* (*Nădlac*, comit. Cenad), *Nera* (35.000 fl., *Bozovicium*), *Bihoreana* (100.000 fl., *Oradea-Mare*), *Mureșanul* (*Mureș-Radna*) etc.

Notăm aici, că banca *Economul* din Cluj și a ridicat la 16 Februarie n., *capitalul social cu 50.000 fl.*

Negoț național. S'a pornit la noi în vremea din urmă una dintre cele mai sănătoase și mai de seamă mișcări naționale: *întemeierea negoțului național*, și prin această *scoaterea poporului de sub jefuitoarea stăpînire a străinilor*, în cea mai mare parte *Fidovi*. Lucrul se face în două chipuri: prin *ridicarea de societăți și de prăvălii românești* pretutindeni unde se poate și prin *hotărîrea poporenilor: Român la Român!*

Societăți comerciale. În Sibiu s'a început lucrarea marelui societăți *Concordia* (suma 100.000 fl.), care va face filiale în diferite părți (una e deja în Făgăraș).

În *Făget* lucrează de vr'un an societatea de consum «*Gloria*»; în *Teiuș* s'a întemeiat societatea de consum «*Teiușana*» (suma 10.000 fl.), în *Bistrița* e să se întemeieze o societate: *Comerciantul*; o asemenea societate e să se întemeieze în *Dej*.

Prăvălii românești s'au deschis anul acesta o mulțime, prin toate părțile locuite de Români. «*Foaia Poporului*» a deschis și are o anumită rubrică de: *Locuri pentru negustori români*, unde se dau știri și lămuriri în ce părți se pot deschide prăvălii românești.

Român la Român! în comuna *Cetan* (comit. Solnoc-Dobîca) poporul a luat la Crăciunul trecut *hotărîre, scrisă în contract și întărită prin jurământ, că nu vor mai cumpăra nimic dela Fidovul din sat.*

Aceiaș frumos lucru s'a făcut și în alte părți și foarte la loc și cuminte e a se face în toate comunele românești.

În comuna *Babța* (comit. Seldgiu) s'a întemeiat cu statute recunoscute de stăpînire o *reuniune de cumpătare împotriva băuturilor spirtoase*. Statutele le-a publicat anul acesta în întregime «*Foaia Poporului*» Pilda aceasta încă e *dintre cele mai frumoase și mai vrednice de urmat.*

La *Orăștie* s'a întemeiat în primăvară o *reuniune economică și industrială*, după chipul celei din Sibiu.

Acest calendar poate fi astfel privit ca un «*Almanach*» al relațiilor culturale românești de peste munți și este indispensabil pentru toți cei ce urmăresc cu interes desvoltarea Românilor din Transilvania.

Beneficiul acestor scrieri servă și el la acoperirea enormelor cheltueli și amende cu cari trebuie să lupte «Tribuna» organul partidului național.

INFORMAȚIUNI

D. dr. Ioan Rațiu președintele comitetului național de peste munți, a avut o consfătuire la Cluj cu mai mulți membri ai Comitetului precum și cu alți fruntași. În această conferință s'a hotărât ca acțiunea politică, despre care Tribuna din Sibiu a scris în mai multe rânduri în timpul din urmă, să fie pornită de astă dată sistematic, mai ales că și Păr. Dr. Vasile Lucaciu insistă azi la o asemenea acțiune.

E vorba deci, după câte aflăm, de convocarea mai multor întruniri publice în centrele locuite de Români, spre a se protesta în privința politicii de asuprire a Maghiarilor.

Cea dintâi întrunire va fi convocată mai curînd, probabil la Sibiu, spre a proclama noua direcție de luptă.

Se speră, precum ne spune corespondentul nostru, că de astădată toți Românii de inimă, sinceri și neatrănți își vor da minile spre a deschide cu demnitate o nouă eră de lupte constituționale dar energice în contra sistemului maghiar.

Miercuri seara, 5 Noembrie, a avut loc în sala universităţii, banchetul oferit de studențimea universitară, Comitetului național studențesc din anul acesta.

Au asistat peste 70 de persoane, în cea mai mare parte studenți.

Președinte al banchetului a fost aclamat d-l Teohari, student ieșean.

Au vorbit d-nii Iorgala pentru Comitet; d-nu Dumitrescu-Brăila pentru d-nii Miculescu și Tamara; d. Tamara pentru ideea națională; d. Miculescu pentru presa română; d. G. Danielopol pentru unitatea română; d. Căncicov pentru vechile comitete studențești; d. Danielopol pentru solidaritatea studenților și o mulțime alții.

În tot timpul banchetului a domnit o veselie generală, și un entuziasm accentuat de caldăle sunete ale lui «Deșteaptă-te Române» și a altor cîntece patriotice.

Banchetul s'a sfîrșit la orele 10 în-urma unei bunicele chete, strînse pentru fondul Ligii Culturale.

În 30 Noembrie va avea loc la Cluj un mare proces politic pentru un articol apărut în Tribuna din Sibiu în cauza cunoscutului măcel al țaranilor români dela Mehadia. Acusatul principal este d. Teodor V. Făcășianu, fost redactor responsabil al Tribunei, și autor al articolului incriminat, și d. V. Dressuandt administratorul aceleiași ziar. D. Păcășianu a cerut să fie citați aproape 100 de mărtori, țărani cari au fost față la măcel și pot depune, că aserțiunile autorului și recriminațiunile pe care el le făcea autorităților ungurești sunt pe deplin întemeiate.

«Foaia Literară» dela Oradea Mare, întemeiată cu multe jertfe de doamna Lucreția Suciu-Rudow, cunoscuta noastră scriitoare, va înceta de a mai apare. Cauza e, că n'a fost îndestul de sprijinită E foarte regretabil, pentru că desigur această foaie ar fi putut deveni și ea un organ important pentru respindirea culturii literare peste munți. Începutul era negreșit modest, ceea ce nu poate surprinde pe nimeni dintre cei ce cunosc dificultățile publicisticii din Transilvania, dar condusă de d-na Suciu-Rudow, foaia ar fi luat o altă dezvoltare, dacă nu i-ar fi lipsit sprijinul material.

Ne pare rău de încetarea de a mai apare a acestei foi, pentru că ne dăm seamă decît de mult atîrnă progresul politic al Românilor transcarpatini dela numărul organelor lor de publicitate. Asemenea foi nu sunt niciodată prea multe, și mai ales nu peste munți.

În No. 42 al revistei noastre s'au strecurat, în reproducerea cuvîntării d-lui Barbu Pălineanu la Ploiești, vr'o două erori de tipar, pe care ținem a le pune în evidență și a le îndrepta, pentru că alterează înțelesul. Pag. 636 în loc «rasse nedemne» să se citească «rasse nedrepte», în loc de «vă denunță» este a se ceti «vă demonstră», în loc de «conferențiar ce ne-a precedat» a se ceti «m'a precedat», și în loc de «o asemenea națiune va putea lăsa», să se cetească «o asemenea națiune nu va putea lăsa.»